

پکیده مقاله ها

همایش آسیای مرکزی

و

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

۱۳۸۵ آذرماه ۷ و ۸

دانشگاه فردوسی مشهد

گروه علوم سیاسی

تأثیر (زیم های نیمه اقتدارگرا بر ساختار و اصول سیاست خارجی کشورهای آسیای مرکزی

دکتر وحید سینایی

استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

پیامون نسبت سیاست خارجی و سیاست داخلی دیدگاههای متفاوتی وجود دارد، اما درباره این نکته که سیاست خارجی ادامه سیاست داخلی است در میان صاحبنظران روابط بین الملل اتفاق نظر گسترده‌ای وجود دارد. از این منظر شناخت ساختار و مبانی سیاست خارجی کشورها تا اندازه زیادی مرتبط با شناخت ماهیت نظام‌های سیاسی مختلف و ساختار تصمیم‌گیری آنهاست.

با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و بلوک شرق موجی از امید به استقرارِ دموکراسی در کشورهای تازه استقلال یافته به راه افتاد. بسیاری انتقال دموکراسی به روسیه و جمهوریهای نوپای حاصل از فروپاشی آن را جشن گرفتند و آن را قرینه‌ای برای توفیق موج سوم دموکراسی دانستند. اما دیری نپائید که با وجود ایجاد تغییراتی، استقرار دموکراسی و سازوکارهای نهادی آن در این کشورها به سرایی تبدیل شد. این چنین بود که صاحبنظران دموکراسی، برخی از کشورهای رها شده از پرده آنهنین را به همراه تعدادی دیگر از کشورهای در حال گذار در ردیف نظام‌های نیمه اقتدارگرا قرار دادند.

نیمه اقتدارگرایی گونه‌ای از رژیم‌های سیاسی است که در طبقه‌بندی دو گانه رژیم‌های دموکراتیک اقتدارگرا قرار ندارد اگرچه برخی از ویژگی‌های این هر دو در خود دارند. این گونه از رژیم‌ها، غیرشفاف بودن و ترکیبی از ارزش‌ها و نهادهای صوری و رسمی دموکراتیک و آزادی‌های محدود را با ویژگی‌های اقتدارگرایی به هم آمیخته‌اند. آنها مصمم هستند تنها صورتی از دموکراسی را بدون مواجهه با ریسک‌های رقابت آزاد حفظ کنند. رقابت واقعی برای کسب قدرت و پاسخگویی حکومت در این کشورها اندک است. در این گونه رژیم‌ها با وجود برگزاری انتخابات، فعالیت

احزاب و پارلمانها، حق محدود تشکیل اجتماعات شهروندان و فعالیت محدود مطبوعات مقامات حکومتی و احزاب حاکم در خطر از دادن قدرت نیستند. آنها بازی دموکراسی را به خوبی کنترل می کنند.

براین اساس شاخص های نیمه اقتدارگرایی عبارت است از: محدودیت انتقال و چرخش قدرت، ضعف نهادسازی، ضعف رابطه بین اصلاحات اقتصادی و سیاسی و محدودیت جامعه مدنی. رژیم های نیمه اقتدارگرا را به سه دسته‌ی: رژیم های متوازن، رو به زوال و دارای تحولات پویا تقسیم می کنند. کشورهای آسیای مرکزی با همه تفاوتها و اختلافاتی که با یکدیگر دارند همگی در زمرة رژیم های نیمه اقتدارگرا هستند.

در این مقاله تلاش می شود ضمن توضیح ویژگی های رژیم های نیمه اقتدارگرا، انواع آن و کارست این مدل در کشورهای آسیای مرکزی، درباره‌ی ساختار و اصول سیاست خارجی این کشورها تا آنجا که از سرشت نظام سیاسی آنها ناشی می شود توضیح داده شود.